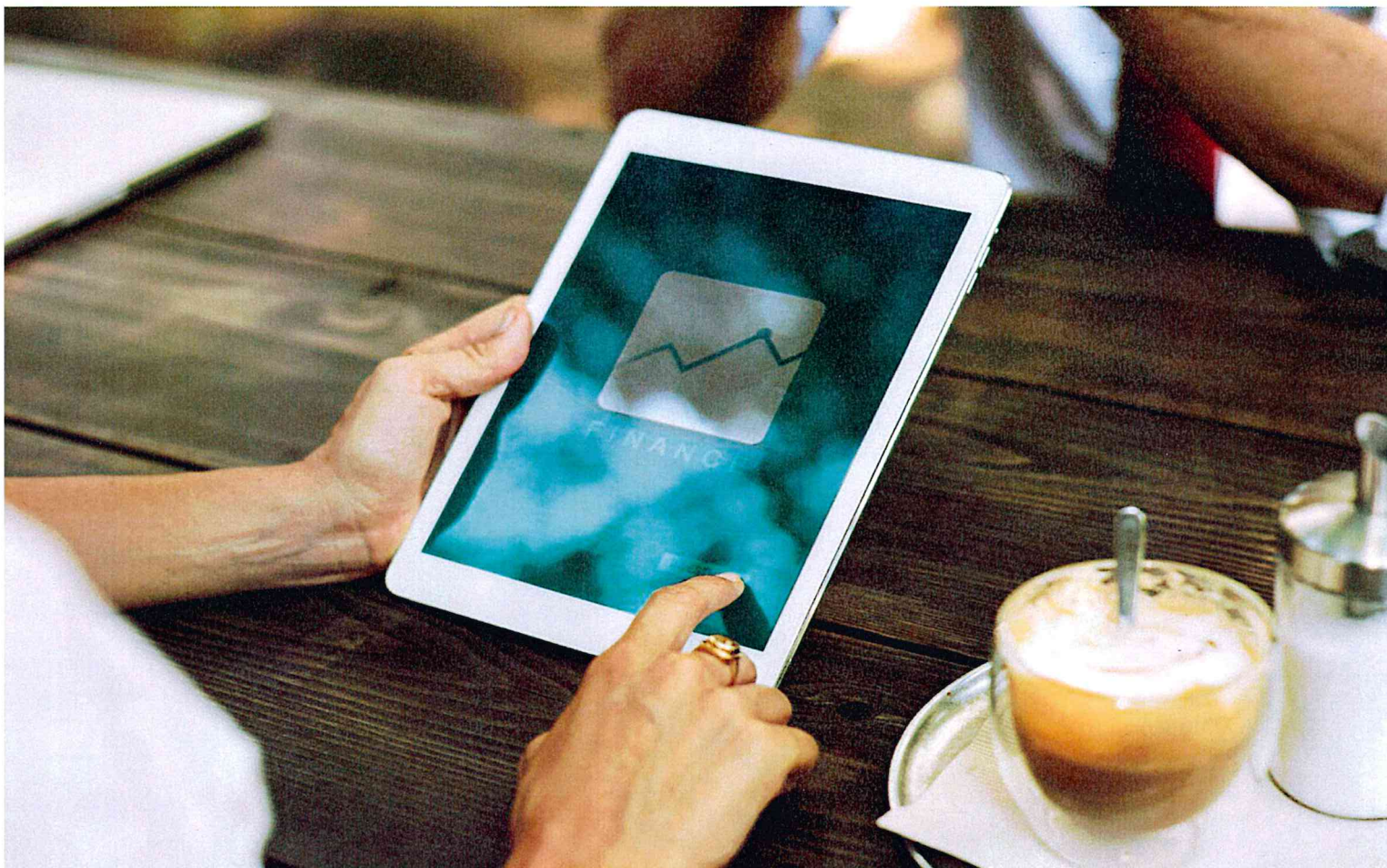

EIERSKAPSKONTROLL

FORVALTNINGSREVISJONSRAPPORT

Vevelstad kommune

August 2018

SK1009

FORORD

Revisjon Midt-Norge SA er Norges største interkommunale revisjonsselskap, og leverer revisjonstjenester innen regnskap, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll til 44 kommuner og en fylkeskommune.

Revisjon Midt-Norge SA har gjennomført denne eierskapsrapporten på oppdrag fra Vevelstad kommunes kontrollutvalg i perioden januar 2018 til april 2018.

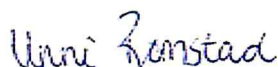
Kontrollutvalget skal påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunes eller fylkeskommunens interesser i selskaper m.m., jf. lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 77 nr. 5. Selskapskontroll deles i to deler; en pliktig del (eierskapskontroll) og en frivillig del (forvaltningsrevisjon). Eierskapskontroll innebærer å kontrollere at den som utøver kommunen/fylkeskommunens eierinteresser i selskaper gjør dette i samsvar med kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger.

Revisjonsteamet har bestått av oppdragsansvarlig Unni Romstad, prosjektmedarbeider Arve Gausen, og kvalitetssikrere Sunniva Tusvik Sæter og Tor Arne Stubbe. Revisor har vurdert egen uavhengighet overfor Vevelstad kommune, jf. kommuneloven § 79 og forvaltningslovens § 6.

Eierskapskontrollen er gjennomført i henhold til NKRFs¹ veileder for selskapskontroll.

Vi vil takke alle som har bidratt med informasjon i prosjektet. En oversikt over tidligere gjennomførte prosjekter finnes på vår hjemmeside www.revisjonmidtnorge.no.

Namsos, 17. august 2018

Unni Romstad

Oppdragsansvarlig revisor

Arve Gausen/s

Prosjektmedarbeider

¹ Norges Kommunerevisorforbund, www.nkrf.no

SAMMENDRAG

Rapporten oppsummerer en gjennomgang av Vevelstad kommunes system og praksis for eierstyring av de selskaper som kommunen har eierinteresser i. Undersøkelsen er et ledd i selskapskontrollen i kommunen.

Vevelstad kommune, ved kommunestyret, besitter eierposisjoner i en rekke selskaper. Det innebærer at kommunestyret må være bevisst de styringsmuligheter som ligger i eierrollen, og benytte den til beste for kommunens eierinteresser, innenfor rammene for god eierstyring.

Vi har i denne undersøkelsen sett nærmere på kommunens eierskapsmelding, opplæring, eierrepresentasjon, kommunikasjon mellom kommunestyret og valgte eierrepresentanter samt prosessen for valg av styremedlemmer til selskapene.

Vevelstad kommune har ikke vedtatt eierskapsmelding, og kommunen gjennomfører ikke systematisk og obligatorisk opplæring av folkevalgte knyttet til eierstyring. Dette er ikke i tråd men anbefalinger. Kommunens eierskapsmelding er planlagt utarbeidet høsten 2018.

Kommunen oppnevner eierrepresentanter i tråd med anbefalinger, men kommunestyrets vedtak har ikke protokollført navn for eierrepresentanter med tilhørende vararepresentanter ved valg av eierrepresentanter til interkommunale selskaper (IKS).

Kommunikasjon i form av styringssignaler, mellom kommunestyret og den enkelte eierrepresentant er varierende. Det er tett dialog når det gjelder SHMIL og Helgeland Kraft AS, men ikke tilsvarende tett dialog når det gjelder for øvrige selskaper som kommunen har eierinteresser i. Kommunen har ikke eierutvalg, noe som kunne vært en styrke med tanke på behandling og utarbeidelse av saker knyttet til kommunens eierstyring.

Revisor oppfatter at kommunens arkiver er ufullstendige når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap, noe som er i strid med KS anbefalinger.

Revisor har ikke tilstrekkelig datagrunnlag for å med sikkerhet si noe om hvorvidt Vevelstad kommune som eier har tilstrekkelig kjennskap til hvordan styremedlemmer velges i eide selskaper. I ett selskap har varaordfører og medlem av kommunestyret styreverv. Det er ikke lovkrav til hinder for at folkevalgte kan velges til styremedlemmer, men det vil være svært viktig at kommunen vurderer hvor ofte vedkommende vil bli inhabil.

På bakgrunn av ovenstående vil revisor gi følgende anbefalinger:

- Vevelstad kommune bør ha fokus på å ferdigstille eierskapsmeldingen; herunder sikre tydelige eiersignaler. Ny kommunelov legger opp til et lovfestet krav om eierskapsmelding
- Kommunen bør vurdere behovet for at varaordfører er styreleder i selskaper opp mot risiko for at vedkommende (ofte) blir inhabil i kommunens saksbehandling/politiske behandling.
- Kommunen må sikre at arkivene er i henholdt til lovkrav og KS' anbefalinger også når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap.

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	2
Sammendrag	3
Innholdsfortegnelse.....	5
Tabell.....	7
1. Innledning	8
1.1 Bestilling	8
1.2 Problemstillinger	8
1.3 Bakgrunn	8
2. Eierstyring i Vevelstad kommune	11
2.1 Eierskapsmelding	11
2.1.1 Vurderingskriterier	11
2.1.2 Data.....	11
2.1.3 Revisors vurdering.....	12
2.2 Opplæring.....	13
2.2.1 Vurderingskriterier	13
2.2.2 Data.....	13
2.2.3 Revisors vurdering.....	13
2.3 Utvelgelse av eierrepresentanter	14
2.3.1 Vurderingskriterier	14
2.3.2 Data.....	14
2.3.3 Revisors vurdering.....	15
2.4 Kommunikasjon mellom kommunestyret og eierrepresentanter	16
2.4.1 Data.....	16
2.4.2 Revisors vurdering.....	17
2.5 Eiers utvelgelse av styremedlemmer og prosess for valg.....	18
2.5.1 Vurderingskriterier	18
2.5.2 Data.....	18

2.5.3	Revisors vurdering	19
3	Høring	20
4	Konklusjon og anbefalinger	21
	Kilder	22
	Vedlegg 1 - Metode.....	23
	Vedlegg 2 – Utleddning av kriterier	25
	Vedlegg 3 - Høringssvar	28

TABELL

Tabell 1 Aksjeselskaper	9
Tabell 2 Interkommunale selskaper (IKS).....	10
Tabell 3 Eierrepresentanter.....	15
Tabell 4 Gjennomførte møter i eierorgan.....	16
Tabell 5 Vedtaksfestet bruk av valgkomite	18

1. INNLEDNING

1.1 BESTILLING

På bakgrunn av Plan for selskapskontroll 2016-2020 har kontrollutvalget i Vevelstad kommune bestilt en eierskapskontroll der hensikten er å undersøke Vevelstad kommunes generelle oppfølging av eierskapet i de ulike selskapene.

Kontrollutvalget vedtok prosjektplan for prosjektet i sitt møte 28.november 2017.

1.2 PROBLEMSTILLINGER

Følgende problemstillinger er besvart i undersøkelsen:

Utøver Vevelstad kommune eierskapet i sine selskaper samsvar med kommunestyrets vedtak og etablerte normer for god eierstyring.

Vi vil se på:

- Eierskapsmelding og rullering av meldingen
- Opplæring av folkevalgte
- Utvelgelse av eierrepresentanter
- Kommunikasjon mellom eierrepresentanter og kommunestyret
- Eiers utvelgelse av styremedlemmer; herunder prosess for valg og habilitetsvurderinger

Undersøkelsen vil se på kommunens system for oppfølging av eierskap i selskaper kommunen har eierandeler i, og vil ikke omfatte en gjennomgang av de enkelte selskaper. Undersøkelsen vil omfatte de aksjeselskap og interkommunale selskaper som Vevelstad kommune er medeier i.

1.3 BAKGRUNN

Kommunene har forholdsvis stor frihet til å organisere tjenestene slik de ønsker, enten som en del av den kommunale administrasjonen eller skilt ut i egen virksomhet. Når tjenesteproduksjonen er organisert innenfor kommunen, er det kommunelovens styringssystemer som gjelder, med kommunestyret som øverste beslutningsmyndighet og ellers kommuneadministrasjonens hierarkiske oppbygging.

Når man velger å legge tjenestene til for eksempel et aksjeselskap eller et interkommunalt selskap, får det følger for den politiske styringen og kontrollen over selskapet. Kommunestyret har fortsatt et ansvar for det som tilhører kommunens virksomhet, men styringen av selskapene er da underlagt den aktuelle selskapslovgivningen og må følge linjen i de riktige selskapsorganene. I tillegg er det slik at selskapenes ledende organer skal ha stor grad av frihet til å drive virksomheten. Både lovverket og normer for god selskapsstyring setter grenser for hvor mye kommunen som eier kan og bør involvere seg i selskapenes daglige virksomhet².

Kommunesektoren har fått kritikk for å være passive eiere, og KS har hatt fokus på å bevisstgjøre kommuner og fylkeskommuner på det ansvaret som ligger i eierrollen³. Aktivt eierskap innebærer at de folkevalgte bruker de mulighetene som ligger i selskapenes styringssystemer for å utøve eierstyring.

Eierstyringen i eksempelvis aksjeselskap og interkommunale selskap⁴ skal skje gjennom det øverste eierorganet. Generalforsamlingen er øverste eierorgan for aksjeselskap; tilsvarende representantskapet for interkommunale selskap. For begge selskapsformer skal det velges et styre, som skal fastlegge selskapets strategi og ha tilsyn med daglig ledelse og selskapets virksomhet for øvrig. Styreverv er personlig og det påhviler et personlig styreansvar. Et styremedlem skal ivareta selskapets interesser i utøvelsen av vervet; jf. KS' anbefalinger nr. 8 og 9.

Vevelstad kommune har, alene eller sammen med andre, eierinteresser i en rekke selskaper. Disse er i hovedsak organisert som aksjeselskap (AS) og interkommunale selskaper (IKS). Kommunens aksjer og andeler har balanseført verdi på kr 7,3 millioner kroner pr 31. desember 2017.

Tabell 1 Aksjeselskaper

Selskapets navn	Antall aksjer
Torghatten ASA	6.400 aksjer
Helgeland Kraft As	3.696 aksjer
Galvano Tia AS	5 aksjer
Horn Gass AS	110 aksjer
Vega Skjærgårdspark AS	2 aksjer
Vevelstad Eiendomsselskap AS	125.000 aksjer
Helgeland Reiseliv AS	250 aksjer

² KS' anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll

³ KS: Eierskap – behov og muligheter for politisk styring av selskaper og samarbeid i kommunene (2008)

⁴ Selvstendige rettssubjekt

Tabell 2 Interkommunale selskaper (IKS)

Selskapets navn	Eierandel
KomRev Trøndelag IKS	0,89 %
Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL)	1,00 %

Revisor har brukt ulike kilder for å sette opp oversikten over kommunens eierskap i aksjeselskaper. Vi finner at eierandelen i Galvano Tia AS⁵ er oppført i kommunens note til regnskapet, uten at den framkommer i Proff.no

Eierandeler i samvirkeforetak, andelslag og andre foretak vil ikke bli omtalt i denne undersøkelsen. Det samme gjelder interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 27.

⁵ Selskapet Galvano AS fikk nytt foretaksnavn 21.oktober 2011. Endret til Galvano Tia AS

2. EIERSTYRING I VEVELSTAD KOMMUNE

I dette kapitlet ser vi på om Vevelstad kommune følger de rutineene som er vedtatt for eierstyring av selskapene kommunen er medeier i.

2.1 EIERSKAPSMELDING

2.1.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriteriene er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til at kommunen bør ha en eierskapsmelding som rulleres årlig og som har et visst minimumsinhold.

- Kommunestyret bør vedta en eierskapsmelding
- Eierskapsmeldingen bør rulleres årlig
- Eierskapsmeldingen bør som et minimum inneholde:
 - Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt til i selskaper og øvrige samarbeidsformer
 - Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
 - Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps – og samarbeidsformene
 - Formålet med eierskapet og selskapsstrategi for de ulike selskapene
 - Kommunens oppfatning av selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet og etikk

2.1.2 DATA

Vevelstad kommune har ikke vedtatt eierskapsmelding, men kommunens eierskapsmelding er p.t. under utarbeidelse. Den nye kommuneloven (Prop 46 L)2017-2018)) legger opp til å lovfeste et krav om eierskapsmelding, samtidig som departementet slutter seg til at det ikke skal stilles krav i loven om at eierskapsmeldingen må behandles flere enn en gang per valgperiode.

Det er økonomisjefen som har ansvaret for arbeidet med eiermeldingen. I intervju kommer det fram at meldingen skal legges fram som et forslag til politisk nivå, men politisk nivå er i liten grad involvert i utarbeidelsen.

Vevelstad kommune har i samarbeid med øvrige eierkommuner utarbeidet eierstrategi for Helgeland Kraft AS.

2.1.3 REVISORS VURDERING

Vevelstad kommune har ikke vedtatt eierskapsmelding. Dette er ikke i henhold til KS' anbefalinger.

2.2 OPPLÆRING

2.2.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriterier er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til at det er viktig at kommunestyrene som eiere får kunnskap og innsikt i omfanget av selskapsorganisering, styringsmuligheter i de ulike selskapene og de ulike rollene man har som folkevalgt styremedlem eller medlem av generalforsamling/representantskap.

- Kommunen bør gjennomføre opplæring for kommunestyrerepresentantene
 - Opplæringen bør starte i løpet av de første 6 månedene av valgperioden

2.2.2 DATA

Ordfører sier i intervju at det ikke er gjennomført folkevalgtopplæring i inneværende periode. Første del av folkevalgtopplæringen er gjennomført tidligere, men denne omfattet ikke eierskap som tema. Ordfører peker på at kommunen har et forbedringspotensial her. Vevelstad kommunestyret har 13 representanter som alle har sittet i kommunestyret tidligere; enten i forrige eller tidligere perioder.

2.2.3 REVISORS VURDERING

Vevelstad kommune gjennomfører ikke systematisk og obligatorisk opplæring av folkevalgte knyttet til eierstyring. Dette er i strid med KS' anbefalinger.

2.3 UTVELGELSE AV EIERREPRESENTANTER

2.3.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriteriene er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til delegering av fullmakt fra kommunestyret til valgte eierrepresentanter, slik at disse kan avgi stemme på vegne av kommunen og at det velges eierrepresentanter i samsvar med selskapenes eierform.

- Kommunestyret bør velge sentrale folkevalgte som sine representanter i selskapenes eierorgan
- Kommunestyret må delegere myndighet til eierrepresentantene
- Det må velges eierrepresentanter iht. selskapenes eierform

2.3.2 DATA

Kommunens myndighet ligger i utgangspunktet hos kommunestyret. Når kommunen er eier og deltaker i et foretak må en fysisk person gis fullmakt til å opptre på vegne av kommunen i eierorganet. For aksjeselskaper velges det representant til generalforsamlingen(e). For interkommunale selskaper velger kommunestyret eierrepresentanter til hvert enkelt selskap, i tillegg til vararepresentanter. Det skal være like mange vararepresentanter som faste medlemmer, og vedtaket skal vise navnet til den som er delegert fullmakt fra kommunestyret.

Vevelstad kommune valgte 26.november 2015 sak 73/2015 ordfører som fast eierrepresentant i selskap hvor kommunen har aksjer/andeler for perioden 2015-2019. Tilsvarende ble varaordfører valgt som vararepresentant.

Fast eierrepresentant og fast vararepresentant for KomRev Trøndelag IKS ble valgt i sak 72/15. Fast eierrepresentant og fast vararepresentant for SHMIL ble valgt i sak 63/15. Det framgår av vedtakene at ordfører er eierrepresentant, og varaordfører er vararepresentant.

Revisor har mottatt følgende oversikt over hvem som er oppnevnt som eierrepresentant for Vevelstad kommune (se tabell 3):

Tabell 3 Eierrepresentanter

Selskapets navn	Navn	Verv
Torghatten ASA	Ordfører	Fast eierrepresentant
Helgeland Kraft As	Ordfører	Fast eierrepresentant
Galvano Tia AS	Ordfører	Fast eierrepresentant
Horn Gass AS	Ordfører	Fast eierrepresentant
Vega Skjærgårdspark AS	Ordfører	Fast eierrepresentant
Vevelstad Eiendomsselskap AS	Ordfører	Fast eierrepresentant
Helgeland Reiseliv AS	Ordfører	Fast eierrepresentant
KomRev Trøndelag IKS	Ordfører	Fast eierrepresentant
	Varaordfører	Fast vararepresentant
Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL)	Ordfører	Fast eierrepresentant
	Varaordfører	Fast vararepresentant

Ordfører bekrefter at hun deltar på mange eiermøter; eksempelvis i Helgeland Kraft AS, SHMIL og Helgeland Reiseliv.

2.3.3 REVISORS VURDERING

Vevelstad kommune har delegert ordfører myndighet til å representere kommunen i selskap som kommunen har eierinteresser i. Dette er i tråd med KS sin anbefaling om å velge sentral politiker som eierrepresentanter.

Vevelstad kommune har valgt eierrepresentanter og vararepresentanter til de interkommunale selskapene kommunen deltar i, og tilfredsstillende lovkrav på dette området. Imidlertid skal også navnet til eierrepresentant og vararepresentant til representantskapet i IKS protokollføres, og kommunes vedtak 63/15 og 72/15 er på denne måten i strid med lovkravet.

2.4 KOMMUNIKASJON MELLOM KOMMUNESTYRET OG EIERREPRESENTANTER

Vurderingskriteriene er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til samhandling mellom kommunestyret og eierrepresentantene.

- Det bør være systemer som sikrer at eierrepresentanten får signaler om hvordan vedkommende skal opptre i eierorganet; særlig ved stemmegivning
- Det bør være systemer som sikrer at eierrepresentantene gir tilbakemelding til kommunestyret i etterkant av eiermøter

2.4.1 DATA

Samhandling mellom kommunestyret som eier og eierrepresentantene er ikke regulert gjennom lov eller forskrift. KS' anbefalinger peker på at kommunikasjon mellom kommunestyret og eierrepresentantene skal sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring. I forlengelsen av at kommunestyret har anledning til å gi eierrepresentantene styringssignaler, er det behov for et system som sikrer at eierrepresentantene gir tilbakemelding til kommunestyret i etterkant av eiermøter.

Revisor har utarbeidet følgende oversikt over protokoller fra gjennomførte eiermøter i 2016 og 2017, se tabell 4. Tabellen er utarbeidet på bakgrunn av tilsendt dokumentasjon og dokumentasjon som revisor har mottatt fra øvrige kommuner.

Tabell 4 Gjennomførte møter i eierorgan

Selskapets navn	Møter eierorgan 2016	Møter eierorgan 2017
Torghatten ASA	10/5-16	10/5-17
Helgeland Kraft AS	21/4-16**	Ekstraord.gen.fors 14/9-17 Bedriftsforsamling 5/5-17
Galvano Tia AS		
Horn Gass AS		
Vega Skjærgårdspark AS	27/6-16	1/6-17
Vevelstad Eiendomsselskap AS	15/6-16	28/6-17
Helgeland Reiseliv AS	9/5-16	
KomRev Trøndelag IKS	9/5-16*	27/3-17*
Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL)		16/11-17

*: Vevelstad kommunes eierrepresentant deltok ikke

** : Vevelstad kommune var representert med vararepresentant

I forbindelse med at revisor etterspurte dokumentasjon til dette prosjektet, fant økonomileder lite i kommunens arkiv, og måtte innhente dokumenter fra selskapene.

I intervju pekes det på at det skal være slik at dokumentene arkiveres i kommunens sak/arkivsystem. At de ikke finnes, forklares med at kommune ikke har mottatt dem, eller at arkiveringen ikke har vært fullt ut tilfredsstillende.

Ordfører sier at det ofte legges fram saker vedrørende eierskapet til diskusjon i formannskapet, og at det her gis innspill og signaler til eierrepresentanten. Dette gjelder spesielt Helgeland Kraft AS.

Saker som er knyttet til eierskap legges også fram som referatsaker i kommunestyret. Dette gjelder også møtereferater fra møter i eide selskaper. Dersom ordfører gir orienteringer ut over det som er satt opp på saklista, framgår dette av kommunens møtereferater.

For de store selskapene (Helgeland Kraft AS og SHMIL) mener ordfører at det er en systematisk involvering av politisk nivå. Dette gjelder eksempelvis i forbindelse med omdanning av Helgeland Kraft AS til konsern. Ordfører oppfatter at kommunestyret gir svært klare og tydelige mandat til eierrepresentanten, og trekker fram Helgeland Kraft AS som eksempel.

Selskapene gir jevnlig orienteringer i kommunestyret og/eller i formannskapet. Noen inviterer seg selv, mens andre blir invitert av kommunen. Ordfører peker på at hun får orienteringer gjennom Regionrådet, og i slike tilfeller viderefremmes informasjonen til kommunestyret.

Møteinnkallinger sendes som regel til postmottak og ordfører.

2.4.2 REVISORS VURDERING

Revisor merker seg at Vevelstad kommune gir eiersignaler og at kommunestyret som eier involveres i saker som gjelder SHMIL og Helgeland Kraft AS. Det samme er tilfelle når det gjelder tilbakemelding fra eierrepresentant til eier. Kommunen har ikke eierutvalg, og revisor er ikke trygg på at eierrepresentanten har godt nok grunnlag ved stemmegivning i konkrete saker som behandler på generalforsamlinger/representantskapsmøter i øvrige selskaper som kommunen er deleier i.

Revisor oppfatter at kommunens arkiver er ufullstendige når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap, noe som er i strid med KS anbefalinger. Revisor vil peke på at Lov om arkiv (arkivlova) § 6 slår fast at «offentlege organ pliktar å ha arkiv, og desse skal vera ordna og innretta slik at dokumenta er tryggja som informasjonsskjelder for samtid og ettertid.

2.5 EIERS UTVELGELSE AV STYREMEDLEMMER OG PROSESS FOR VALG

2.5.1 VURDERINGSKRITERIER

Vurderingskriteriene er utledet i vedlegg 1. Kriteriene i dette avsnittet er knyttet til eierens oppgave å sikre at styret består av medlemmer som sammen har den type kompetanse som selskapet har bruk for (komplementær kompetanse).

- Kommunen bør ha et system for å unngå inhabilitet og unngå at ordfører og rådmann velges som styremedlemmer der kommunen har eierinteresser
- Bruk av valgkomite bør vedtaksfestes i kommunalt eide selskaper

2.5.2 DATA

På bakgrunn av vedtekter og selskapsavtaler, har revisor utarbeidet en oversikt over prosessen for valg av styremedlemmer i eide selskap, se tabell 5. Revisor har utarbeidet tabell 5 på bakgrunn av tilsendt dokumentasjon og dokumentasjon som revisor har mottatt fra øvrige kommuner.

Tabell 5 Vedtaksfestet bruk av valgkomite

Selskapets navn	Vedtaksfestet bruk av valgkomite
Torghatten ASA	Ja
Helgeland Kraft AS	Ja
Galvano Tia AS	Ikke kjent
Horn Gass AS	Ikke kjent
Vega Skjærgårdspark AS	Nei
Vevelstad Eiendomsselskap AS	Nei
Helgeland Reiseliv AS	Nei
KomRev Trøndelag IKS	Ja
Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL)	Ja

I intervju kommer det fram at når kommunen selv velger representanter til styrer, velges disse blant kommunestyrets representanter. Representantene velges på bakgrunn av kunnskap og kompetanse, samtidig som erfaring og interesse veier tungt.

Varaordfører er styremedlem i Vevelstad Eiendomsselskap AS. Styreleder i Vevelstad Eiendomsselskap AS er medlem av kommunestyret. Varaordfører er videre ansattes representant i styret for Helgeland Kraft AS.

Rådmannen sier i intervju at varaordfører og øvrige styremedlemmer i Vevelstad Eiendomsselskap AS automatisk er inhabile når saker vedr selskapet behandles. Varaordfører deltar heller ikke i behandling av saker vedr Helgeland Kraft AS.

Det er gitt opplæring i habilitetsregler.

Revisor får opplyst at kommunestyremedlemmer ikke er oppfordret til å melde seg inn i styrevervregisteret.

2.5.3 REVISORS VURDERING

Tabell 5 viser hvordan styremedlemmer velges i eide selskaper, men kan ikke si noe om hvorvidt Vevelstad kommune som eier har tilstrekkelig kjennskap til dette. Revisor vil peke på at kommunen bør være oppmerksom på at det er selskaper som ikke har valgkomite.

Revisor legger merke til at varaordfører er styremedlem i selskap som kommunen har eierinteresser i, og at det er eksempler på at kommunestyremedlemmer er styreledere i selskap som kommunen har eierinteresser i. Dette er ikke i tråd med KS' anbefalinger. Revisor understreker at det ikke er lovkrav til hinder for at folkevalgte kan velges til styremedlemmer, men det vil være svært viktig at kommunen vurderer hvor ofte vedkommende vil bli inhabil. KS sier i sin anbefaling at dersom ulempene ved å velge sentrale folkevalgte til styremedlemmer overstiger behovet for å ha den aktuelle personen i styret er en vurdering som kommunestyret selv bør gjøre.

Revisor merker seg at kommunen har et system for å håndtere spørsmål omkring habilitet.

3 HØRING

En foreløpig rapport ble sendt på høring til ordfører og rådmann i Vevelstad kommune 03.mai 2018. Revisor mottok høringssvar 14.august 2018, og høringssvaret er vedlagt rapporten. Revisor har korrigert faktafeil i tråd med tilbakemeldingene fra ordfører og rådmann, men høringssvaret har ut over dette ikke medført endringer i rapporten.

4 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

Hensikten med undersøkelsen var å finne svar på om Vevelstad kommune utøver eierskapet i sine selskaper samsvar med kommunestyrets vedtak og etablerte normer for god eierstyring.

Revisor konkluderer med at Vevelstad kommune ikke utøver eierskapet i sine selskaper i samsvar med kommunestyrets vedtak og etablerte normer for god eierstyring på en tilfredsstillende måte. Svakheterne er knyttet til:

- Vevelstad kommune har ikke vedtatt en eierskapsmelding.
- Det er manglende protokollføring av navn for valg av eierrepresentant og vararepresentant i IKS som kommunen deltar i.
- Vevelstad kommune gir i liten grad eiersignaler. Dette gjelder likevel ikke for selskaper som er viktige for kommunen og kommunens daglige drift. Det samme gjelder system for tilbakemelding fra eierrepresentant.
- Revisor kan ikke med sikkerhet si at kommunen er kjent med prosessen for valg av styremedlemmer for de selskapene kommunen har eierinteresser i
- Varaordfører er styreleder i eide selskaper og dette er ikke i tråd med anbefalinger fra KS
- Kommunens arkiver er ikke tilfredsstillende når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap, noe som er i strid med KS' anbefalinger og Lov om arkiv (arkivlova).

Revisor anbefaler på bakgrunn av ovenstående følgende:

- Vevelstad kommune bør ha fokus på å ferdigstille eierskapsmeldingen; herunder sikre tydelige eiersignaler. Ny kommunelov legger opp til et lovfestet krav om eierskapsmelding
- Kommunen bør vurdere behovet for at varaordfører er styreleder i selskaper opp mot risiko for at vedkommende (ofte) blir inhabil i kommunens saksbehandling/politiske behandling.
- Kommunen må sikre at arkivene er i henholdt til lovkrav og KS' anbefalinger også når det gjelder dokumenter knyttet til eierskap.

KILDER

Vevelstad kommune: delegasjonsreglement

Vevelstad kommune: Årsregnskap 2017

KS: Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll (2015)

Proff.no

Lov av 1992-09-25 nr 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

Lov av 1992-12-04 nr 126 om arkiv (arkivlova)

Prop. 46 L (2017–2018) - Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

VEDLEGG 1 - METODE

Selskapskontroll omfatter både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon,

Eierskapskontroll er den obligatoriske delen av selskapskontroll⁶. Det er en avgrenset kontroll av forvaltningen av kommunens eierinteresser, herunder en kontroll av om den som utøver eierinteressene gjør dette i samsvar med de gjeldende forutsetninger og anbefalinger. Selskapskontroll kan også omfatte forvaltningsrevisjon, som er den frivillige delen av selskapskontrollen. I motsetning til en eierskapskontroll, retter en forvaltningsrevisjon seg mot selskapet.

Denne undersøkelsen gjennomføres som en eierskapskontroll, og ikke som en fullstendig selskapskontroll. Vurderinger av eierskapsutøvelsen, rapportering og informasjonsflyt er derfor gjort fra et eierperspektiv.

Standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001, er veiledende for det arbeidet som er gjort, slik at undersøkelsen utføres i henhold til god kommunal revisjonsskikk.

Vi har innhentet informasjon gjennom intervju og dokumentgjennomgang.

Vi har intervjuet:

- ordfører
- rådmann
- økonomileder

Referat fra intervju er verifisert av informantene i etterkant for å rette opp eventuelle misforståelser. Intervjuene ble gjennomført etter en semistrukturert intervjuguide, og informantene ble i forkant av intervjuet muntlig informert om hvilke tema som ville bli berørt.

Videre har revisor hatt en gjennomgang av relevante dokumenter for eierstyring. Vi har også benyttet data innhentet fra offentlig tilgjengelige kilder, herunder Proff.no

Revisor har ikke mottatt alle dokumenter som er etterspurt. Dette i henhold til avtale med kommunen.

Vår samlede vurdering er at metodebruk og datagrunnlag i dette prosjektet gir et tilstrekkelig grunnlag til å svare på problemstillingene.

⁶ Jf. forskrift om kontrollutvalg § 14 første ledd.

En foreløpig rapport ble sendt på høring til ordfører og rådmann i Vevelstad kommune. Skriftlig høringssvar fra kommunens representanter er vedlagt rapporten.

VEDLEGG 2 – UTLEDNING AV KRITERIER

Vurderingskriterier er de normer, krav og forventninger som kommunens praksis vurderes opp mot.

I dette prosjektet er kriteriene hentet fra:

- Kommuneloven § 6
- Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (KS Eierforum 2015)

Kommuneloven § 6 slår fast at kommunestyret er kommunens øverste organ. Dette innebærer at det er kommunestyret som er eier i de selskapene som kommunen har eierinteresser i, og som dermed skal utøve eierskapet. Det følger også av § 6 at kommunestyret kan delegere sin myndighet til andre.

KS' anbefaling om eierstyring, selskapsledelse og kontroll nr. 4 sier at kommunestyrene hvert år bør fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper. Videre heter det at eierskapsmeldingen bør minimum inneholde:

1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid
2. Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
3. Juridiske styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps – og samarbeidsformene
4. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder styringsdokumentene
5. Selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv.

Det er viktig at kommunestyrene som eiere får kunnskap og innsikt i omfanget av selskapsorganisering og de styringsmuligheter man har for de selskapene kommunen har eierandeler i. KS' anbefaling nr. 1 anbefaler at det gjennomføres obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte som en del av folkevalgtopplæringen. Videre anbefales det at den første opplæringen gjøres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden og at det nye kommunestyret tidlig i perioden får en oversikt over status for selskapene.

Samhandling mellom kommunestyret og eierorganet er ikke regulert. Eierstyring skal skje gjennom eierorganet for selskapene og gjennom kommunestyret for foretakene. For å sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eierorganets myndighet bør det etableres

forutsigbare kommunikasjonsformer mellom kommunestyret og eierorganet som forankres i eiermeldingen. I KS' anbefaling nr. 7 heter det at «Avhengig av selskapets formål, anbefales det som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierstyringen skal utøves innenfor rammen av kommunestyrets vedtak».

Inhabilitet inntreffer blant annet når en person antas å ha personlige interesser i utfallet av en sak som skal behandles, og som antas å ha påvirkning på vedkommende sine vurderinger under behandling av saken. At en person er inhabil innebærer at vedkommende ikke kan tilrettelegge saksgrunnlaget eller treffe avgjørelser i en sak. Forvaltningsloven slår fast at en person er inhabil blant annet når han er medlem av styret i et selskap som er part i en sak.

Det anbefales at styremedlemmene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Ordfører og rådmann bør ikke sitte i styret i selskaper. (KS' anbefaling nr. 15).

Det anbefales også at det i kommunalt eide selskap vedtaksfestes bruk av valgkomite i forbindelse med valg av styrerepresentanter. Ordningen med valgkomite er ikke lovregulert, og bør derfor vedtaksfestes eller alternativt reguleres i selskapsavtalen. I KS' anbefaling nr. 10 heter det også at det anbefales at det utarbeides retningslinjer som regulerer valgkomiteens arbeid, og at komiteen har en dialog med styret før den fremmer sitt forslag. Det anbefales også at valgkomiteen begrunner sine forslag.

På bakgrunn av dette har revisor utledet følgende vurderingskriterier:

- Kommunestyret bør vedta en eierskapsmelding
- Eierskapsmeldingen bør rullers årlig
- Eierskapsmeldingen bør som et minimum inneholde
 - Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt til i selskaper og øvrige samarbeidsformer
 - Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
 - Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps – og samarbeidsformene
 - Formålet med eierskapet og selskapsstrategi for de ulike selskapene
 - Kommunens oppfatning av selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet og etikk
- Kommunen bør gjennomføre opplæring for kommunestyrerepresentantene
 - Opplæringen bør starte i løpet av de første 6 månedene av valgperioden
- Kommunestyret bør velge sentrale folkevalgte som sine representanter i selskapenes eierorgan
- Kommunestyret må delegere myndighet til eierrepresentantene
- Det må velges eierrepresentanter i hht selskapenes eierform
- Det bør være systemer som sikrer at eierrepresentanten får signaler om hvordan vedkommende skal opptre i eierorganet; særlig ved stemmegivning
- Det bør være systemer som sikrer at eierrepresentantene gir tilbakemelding til kommunestyret i etterkant av eiermøter
- Kommunen bør ha et system for å unngå inhabilitet og unngå at ordfører og rådmann velges som styremedlemmer i selskaper der kommunen har eierinteresser
- Bruk av valgkomite bør vedtaksfestes i kommunalt eide selskaper

VEDLEGG 3 - HØRINGSSVAR

Revisor mottok høringsvar fra ordfører og rådmann 14.august 2018

«Hei og takk for sist!

Beklager at fristen for tilbakemelding gikk forbi oss her, men nå kommer det.

Dokumentet gjenspeiler nok det som vi har gitt inn av informasjon. Revisors vurderinger må vi ta til orientering, men det er et moment som kommer uklart fram og må muligens presiseres:

Gjelder kap 2.5 Eiers utvelgelse.....

Styreleder i Vevelstad Eiendomsselskap er vanlig medlem av kommunestyret. Varaordfører er styremedlem i dette selskapet. Dette fremkommer riktig øverst på side 19. I kap 2.5.3 Revisors vurdering, andre avsnitt, seier rapporten at « .Varaordfører er **styreleder** i selskap som kommunen har eierinteresser i.». Dette kjenner vi ikke igjen.

Ellers ingen kommentarer.

Mvh

John Arne Andersen
Rådmann»

Postadresse: Postboks 2565, 7735 STEINKJER

Hovedkontor: Fylkets Hus, Steinkjer

Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidt norge.no